

**Regional Center
for Democracy
and Security**

**Հայաստանի
խորհրդարանական
ընտրություններն ու
արցախցի փախստականների
դեմ ատելության խոսքը.**

ամփոփիչ զեկուլյց 2026

Հեղինակներ՝ Տիգրան Գրիգորյան և Հայկ Խանումյան

1. Ընդհանուր շրջանակը և մշտադիտարկման մեթոդաբանությունը

Հայաստանի Ազգային ժողովի 2026 թվականի հունիսյան ընտրությունների քարոզարշավը տեղի ունեցավ խորապես բեռնացված քաղաքական միջավայրում: 2023 թվականի սեպտեմբերին Լեռնային Ղարաբաղում ռազմական գործողությունների և բռնի տեղահանման հետևանքով ավելի քան 100,000 փախստականներ հաստատվեցին Հայաստանի Հանրապետությունում՝ բախվելով սոցիալ-տնտեսական, հոգեբանական և քաղաքացիական ինտեգրման լուրջ մարտահրավերների: Մի քանի տասնյակ հազար արցախցի էլ արդեն Հայաստան էր տեղափոխվել 2020թ. պատերազմի հետևանքով: Մինչ պետական և միջազգային կառույցներն իրենց հիմնական ուշադրությունը կենտրոնացնում էին բնակարանային և սոցիալական աջակցության ծրագրերի վրա, հանրային ոլորտում տեղի ունեցավ Լեռնային Ղարաբաղի փախստականների նկատմամբ ատելության խոսքի ծավալների զգալի աճ և քաղաքական նպատակներով դրա համակարգված գործիքայնացում:

Այս գործընթացները փաստագրելու և վերլուծելու նպատակով ժողովրդավարության և անվտանգության տարածաշրջանային կենտրոնը (ԺԱՏԿ) 2026 թվականի մարտ, ապրիլ, մայիս և հունիս ամիսներին իրականացրել է փախստականներին թիրախավորող ատելության խոսքի մշտադիտարկում և փաստագրում: Այս հետազոտական աշխատանքի ընթացքում որպես հիմք ենք ընդունել ատելության խոսքի ՄԱԿ-ի սահմանումը. «խոսքի միջոցով, գրավոր կամ վարքագծի միջոցով հաղորդակցման ցանկացած տեսակ, որը թիրախավորող բնույթ է կրում կամ օգտագործում է նվաստացուցիչ կամ խտրական խոսք՝ ուղղված անձին կամ խմբին՝ այն բանի հիման վրա, թե ովքեր են նրանք, այլ կերպ ասած՝ նրանց կրոնի, էթնիկական պատկանելության, ազգության, ռասայի, մաշկի գույնի, ծագման, սեռի կամ ինքնության այլ գործոնի հիման վրա»:

Մշտադիտարկվել են ընտրություններին մասնակցող ուժերի նախընտրական ցուցակի անդամների հանրային խոսքը և գրառումները, նրանց հետ ասոցացվող լրատվամիջոցները և այլ հարթակները, ինչպես նաև մեծ լսարան ունեցող մի շարք օգտատերերի ելույթները և գրառումները: Մշտադիտարկումը հաստատել է, որ փախստականների դեմ տարածվող ատելության խոսքը պարզապես առանձին, զգացմունքային պոռթկումների շարք չէր: Այն գործում էր որպես կազմակերպված համակարգ՝ բաղկացած կրկնվող պատումներից, այդ պատումները համակարգային կերպով տարածող դերակատարներից, ատելության խոսքը տիրաժավորող լրատվամիջոցներից և ինստիտուցիոնալ հանդուրժողականությունից:

2. Ատելության խոսքի հիմնական պատումները

Նախընտրական քարոզարշավի և ընտրություններից անմիջապես հետո ընկած ժամանակահատվածում փախստականների դեմ հռետորաբանությունը կառուցված էր միմյանց փոխլրացնող երեք հիմնական պատումների շուրջ, որոնք նպատակ ունեին ապալեգիտիմացնել, մարգինալացնել և դուրս մղել քաղաքացիական և քաղաքական կյանքից Լեռնային Ղարաբաղի հայերին :

2.1 «Դասալիքների» և «փախածների» պատումը

Լեռնային Ղարաբաղի փախստականների դեմ ուղղված հիմնական պատումը նրանց ներկայացնում էր որպես դասալիքներ, որոնք հրաժարվել են կռվել իրենց երկրի համար և փախել են՝ մարտական դիրքում մենակ թողնելով Հայաստանից ժամանած զինվորներին:

Այս պատումը օգտագործվել է իշխանության տարբեր բարձրաստիճան ներկայացուցիչների կողմից:

Ինչպես արձանագրված է ԺԱՏԿ 2026 թվականի [մարտ](#) ամսվա զեկույցում, վարչապետ Նիկոլ Փաշինյանը այս պատումը կիրառել է մարտի 22-ին Երևանի մետրոպոլիտենում կայացած քարոզարշավային միջոցառման ժամանակ: Առերեսվելով Լեռնային Ղարաբաղից տեղահանված Արմինե Մոսիյանի հետ, որը հրաժարվել էր ընդունել իշխող ուժի քարոզչական կրծքանշանը՝ Փաշինյանը բարձրացրել է ձայնը և հայտարարել. «Մյուս անգամ փախածներով չփորձեք ասել, որ ես Ղարաբաղ եմ տվել»:

Մարտի 26-ի պաշտոնական մամուլի ասուլիսի ժամանակ Փաշինյանը կրկնել է այս պատումը՝ պնդելով, որ հետախուզական տվյալներով 2023 թվականի սեպտեմբերյան հարձակման ընթացքում Լեռնային Ղարաբաղում զենքի և զինամթերքի 80-90 տոկոսը մնացել է չօգտագործված՝ բացահայտ կասկածի տակ դնելով Լեռնային Ղարաբաղի կողմից դիմադրության փաստը: Այս պնդումը ուղղակիորեն հակասում է պաշտոնական տվյալներին, որոնց համաձայն այդ մեկօրյա պատերազմի ընթացքում ադրբեջանական կողմն [ուներել է](#) ավելի քան 700 կորուստ, այդ թվում՝ 205 սպանված:

Պատումը կտրուկ սրվել է 2026 թվականի մայիսին՝ պաշտոնական քարոզարշավի ընթացքում: Ինչպես արձանագրված է ԺԱՏԿ [մայիս](#) ամսվա զեկույցում, մայիսի 18-ին Երևանի Արաբկիր վարչական շրջանում անցկացված նախընտրական հանդիպման ժամանակ Փաշինյանը ցուցադրել է Արցախի բարբառով խոսող դիմակավորված զինված անձանց տեսանյութ: Տեսանյութի հիման վրա Փաշինյանը ընդհանրական մեղադրանքներ է հնչեցրել բոլոր փախստականների դեմ՝ հրապարակայնորեն նրանց անվանելով «Ֆերաիներով Ղարաբաղից փախած», «մարտադաշտը լքած» և «մեր երեխաներին թիկունքից խփած»:

Նույն օրվա երկրորդ կեսին, երբ Փաշինյանի հետ բանավիճել է արցախցի քաղաքական ակտիվիստ Արթուր Օսիպյանը, ով մասնակցել էր 2020 թվականի պատերազմին, Փաշինյանը բարձր տոնով հակադարձել է. «Ռադներդ քաշեք, արա: Ընդհանրապես, ո՞վ եք դուք, արա, «Արթուր Օսիպյանն եմ»: Գլուխդ պատին ես տվել, գնալիդ զոհվելի մեր երեխեքի տեղը: «Արթուր Օսիպյանն եմ», թալանչի անասուններ: Դու խի՞ ես կենդանի, դու խի՞ ես կենդանի, որ մի հատ էլ 5 հազար զոհի մասին ես խոսում, այ տականք, ինչի՞ ես կենդանի»:

Ամենաբարձր մակարդակով հնչեցվող այս պատումները համակարգված կերպով տարածվել են իշխանամերձ մեծ լսարան ունեցող ակտիվ օգտատերերի կողմից:

Իշխանամերձ իրավաբան Ալեքսանդր Սիրունյանը, որին 2025 թվականի հունվարին իշխող «Քաղաքացիական պայմանագիր» կուսակցությունը առաջադրել էր որպես Բարձրագույն դատական խորհրդի անդամի թեկնածու (նրա թեկնածությունը հետ կանչվեց հանրային բողոքի հետևանքով), ապրիլի 28-ին ֆեյսբուքյան իր էջում

հրապարակել էր դարաբաղյան պատերազմների զոհերի թվերը խեղաթյուրող գրառում: Սիրունյանը պնդել էր, որ Հայաստանի քաղաքները տվել են 25,000 զոհ, մինչդեռ «60,000 առողջ դարաբաղի տղամարդիկ» փախել են: Իրականում պաշտոնական տվյալները ցույց են տալիս, որ 1991-1994 թվականներին [գոհվածների մոտ](#) 2,000-ը Հայաստանից էին, իսկ 2,700-ը՝ Լեռնային Ղարաբաղից, մինչդեռ 2020 թվականի պատերազմի ընթացքում ավելի քան 4,000 զոհվածների և անհետ կորածների [շուրջ 794-ը](#) Լեռնային Ղարաբաղի բնակիչներ էին:

Իշխանամերձ բլոգեր Ռոման Բաղդասարյանը բազմիցս ուղիղ եթերներով փախստականներին անվանել է «անասուններ» և «անմարդկային կենդանիներ», որոնք «վախից տաբատները կեղտոտել են», «18-ամյա զինվորներին թողել են խրամատներում» և «թիկունքից դանակահարել են հայ զինվորներին»:

Թաթուլ Ասիլյանը և Արամ Ավետիսյանը հունիսին հրապարակել են «Արցախի մռազները (տականքները)» վերնագրով տեսանյութ, որտեղ Ավետիսյանը պնդել էր, թե ոչ մի արցախցի երբևէ չի ծառայել մարտական դիրքերում՝ նրանց անվանելով «տվարներ (անասուններ)», «համբալներ» և «դաուններ», միաժամանակ պնդելով, թե նրանց երեխաները «տանը բազմոցին պառկած էին կամ համալսարաններում սովորում էին այդ 90 համարանիշով Նիվայով»:

2.2 «Անշնորհակալների» և «ծրիակերների» պատումը

Փախստականներին թիրախավորող երկրորդ գերակայող պատումը արցախցիներին ներկայացնում է որպես անշնորհակալ մարդկանց, որոնք ապրում են Հայաստանի քաղաքացիների հարկերի հաշվին և բարոյական իրավունք չունեն արտահայտելու քաղաքական տեսակետներ կամ քննադատելու իշխանություններին:

Այս պատումը դրսևորվում էր իշխանության ներկայացուցիչների հայտարարություններով և տեղական ինքնակառավարման մարմինների գործողությունների տեսքով:

2026 թվականի մայիսին Թալինի համայնքի ղեկավար Տավրոս Սափեյանը մտել էր տեղահանված արցախցի կնոջ տուն՝ «Քաղաքացիական պայմանագրի» քարոզչական թռուցիկներ բաժանելու համար: Երբ կինը հայտարարել էր, որ քաղաքականապես չեզոք է, ի պատասխան Թալինի համայնքապետը հակադարձել էր, որ մարդ չպետք է անաղուհաց լինի: Սափեյանը պահանջել է իմանալ, թե ով է վճարել նրա տան համար, պետության և իշխող կուսակցության միջև տարբերությունը վերացրել է՝ [հայտարարելով](#). «Մենք ենք պետության գլխին կանգնածը՝ Նիկոլ Փաշինյանը», և սպառնացել. «Այս վերաբերմունքով երկար չես ապրի Հայաստանի Հանրապետությունում... Ես քեզ Ռուսաստան գնալու տոմս կառնեմ»:

Բլոգեր Ռոման Բաղդասարյանը բազմիցս փախստականներին մեղադրել է «մակաբույծներ» լինելու մեջ, որոնք «35 տարի թալանել են Հայաստանը» և գողացված պետական միջոցներով ձեռք բերված շքեղ մեքենաներ են վարում:

Իշխանամերձ ակտիվիստ Անիտա Հարությունյանը մայիսին [հրապարակել է](#) «Քաղաքացիական պայմանագրի» քարոզչական հազուստով ուղիղ եթեր՝ բղավելով. «Մենք ձեզ համար ոչինչ չե՞նք արել, տականքներ... Ձեր ստացած 50 հազար դրամը

ոչի՞նչ է... Օրեցօր... ավելի եմ համոզվում, որ ղարաբաղցիներից ավելի ստոր մարդ չկա»:

Իշխանամերձ Medianews.site և Araratnews.am լրատվամիջոցները [տարածել են](#) ոչ վստահելի օգտատերերի գրառումներ, որոնք քաղաքական այլակարծություն արտահայտող փախստականներին անվանել են «չուշկա» (վիրավորական ժարգոնային բառ՝ անկիրթ կամ ցածր կարգավիճակ ունեցող մարդու իմաստով) և «չվացված»՝ պնդելով, որ իշխանություններին քննադատող փախստականներին պետք է զրկել Հայաստանի քաղաքացիությունից:

2.3 Ապամարդկայնացում, ինքնության ժխտում և «հավաքական թշնամու» կերպարի կառուցում

Երրորդ պատումը նպատակ ուներ արցախցի փախստականներին զրկել ազգային ինքնությունից և արցախցիներին ներկայացնել որպես արտաքին ուժերի հետ կապված «ներքին թշնամի»:

ԺԱՏԿ զեկույցներում արձանագրված կոնկրետ դրսևորումները ներառում են.

Հավաքական թշնամու կերպարի կառուցում. Իունիսյան ընտրություններից հետո ֆեյսբուքյան օգտատեր Արա Ներսիսյանը լայնորեն տարածված գրառումներում [պնդել է](#), որ «Հայաստանի թիվ մեկ թշնամիներն են Ղարաբաղն ու ղարաբաղցիները», քանի որ նրանք իբր «իրենց վաճառել են Պուտինին»:

Վտարման կոչեր. Իշխանամերձ ակտիվիստ Թաթուլ Ասիլյանը ֆեյսբուքյան գրառման մեջ [գրել է](#). «Այն կյարաբաղցիների լեզուները, ումը երկարա՝ պետքա կտրվի քյոքից: Վարչապետ ջան, վտարի մեր երկրից»: Ասիլյանը նախկինում հանրային հարցումներ էր նախաձեռնել՝ հարցնելով, թե արդյոք ղարաբաղցիներին պետք է թույլ տալ մնալ Հայաստանում և կոչ էր արել ամբողջությամբ վերացնել Արցախի բարբառը:

3. Թիրախավորում տարբեր քաղաքական ճամբարներից

ԺԱՏԿ մարտ ամսվա զեկույցում արձանագրվել է, որ ընդդիմադիր գործիչները ևս թիրախավորել են փախստականներին նրանց քաղաքական նախասիրությունների հիման վրա: Նախկին մարզպետ Էդգար Ղազարյանը («Ուժեղ Հայաստան» դաշինքի ընտրական ցուցակում ընդգրկված, 2026թ. ընտրությունների արդյունքներով՝ Աժ պատգամավոր) հրապարակել էր Արագածոտնի մարզպետարանում աշխատող արցախցի փախստականի լուսանկարը, որը շնորհակալություն էր հայտնել վարչապետ Փաշինյանին պետական աջակցության ծրագրերի համար: Ղազարյանը հրապարակայնորեն այդ փախստականին համեմատել է Ադոլֆ Հիտլերին Օսվենցիմում ցեղասպանության համար շնորհակալություն հայտնող հրեայի հետ: Սա ցույց է տալիս, որ արցախցիները թիրախավորվել են ոչ միայն իշխանական ուժերի կողմից, երբ փորձել են ներգրավվել քաղաքացիական կամ քաղաքական կյանքում: Այնուամենայնիվ, պետք է նաև արձանագրել, որ ընդդիմության ներկայացուցիչների կողմից փախստականներին թիրախավորող ատելության խոսքի տարածման դեպքերը

մշտադիտարկվող ժամանակահատվածում եզակի բնույթ էին կրում և իրենց ծավալներով համեմատելի չէին իշխանական դերակատարների գործունեության հետ:

4. Ատելության խոսքի տարածողները և տարածման ենթակառուցվածքը

ԺԱՏԿ իրականացրած մշտադիտարկումը ցույց է տալիս, որ Լեռնային Ղարաբաղի փախստականների դեմ ատելության խոսքը տարածվում էր քաղաքական գործիչների, թվային ինֆլուենսերների, իշխանության հետ փոխկապակցված լրատվամիջոցների և ատելության խոսքի լեգիտիմացման հստակ Էկոհամակարգի միջոցով:

Արցախցիների դեմ ատելության խոսքի տարածողների մեջ բարձրաստիճան պաշտոնյաների շարքում առանձնանում են վարչապետ Նիկոլ Փաշինյանը, 2021-2026թթ. ԱԺ նախագահ Ալեն Սիմոնյանը, Թալինի քաղաքապետ Տավրոս Սափեյանը:

Ատելության խոսք տարածող իշխանամերձ դերակատարներից առանձնանում են Ռոման Բաղդասարյանը, Թաթուլ Ասիլյանը, Նատալի Ալեքսանյանը, Անիտա Ջարուբյունյանը, Ալեքսանդր Սիրունյանը, Արա Ներսիսյանը, Արամ Ավետիսյանը: Նրանք փախստականներին թիրախավորում են ապամարդկայնացնող վիրավորանքներով («անասուններ», «մակաբույծներ», «անադուհաց քրդի շներ»), հնչեցնում վտարման կոչեր և իրականացնում առցանց հետապնդման արշավներ:

Ատելության խոսքի տարածման մեջ ներգրավված հաջորդ դերակատարը իշխող ուժի հետ փոխկապակցված լրատվամիջոցներն են, որոնց մեջ առանձնանում են Araratnews.am-ը, Medianews.site-ը, Civic.am-ը: Դրանք գեներացնում են կեղծ պատումներ, խեղաթյուրում են իրական իրադարձությունները և լայնորեն տարածում են սոցիալական մեդիայի ատելության խոսք պարունակող գրառումները:

4.1 Ատելության խոսքի տարածման ենթակառուցվածքը

Ատելության խոսքի տարածումը տեղի էր ունենում կառուցվածքային, բազմափուլ շղթայով, որի նպատակն էր առավելագույնի հասցնել հասանելիությունն ու հանրային ազդեցությունը:

Տարբեր միջադեպեր օգտագործվում էին փախստականներին թիրախավորելու համար՝ շատ հաճախ խեղաթյուրելով տեղի ունեցածի բովանդակությունը: Այսպես, մետրոպոլիտենի մարտ ամսվա միջադեպի ժամանակ Araratnews.am-ը տեսանյութ էր պատրաստել՝ կատարելով կեղծ պնդում, թե իբր Արմինե Մոսիյանը վարչապետին ասել է, որ «չի ընդունում Չայաստանը, իրեն չի հետաքրքրում Չայաստանը, թքած ունի և իրեն ու իր երեխային պետք չէ Չայաստանի Չանրապետությունը»:

CivilNet-ի փաստերի ստուգման մասնագետները [հերքել](#) են այս պնդումը՝ հաստատելով, որ Մոսիյանը նման բան չի ասել:

Այս կեղծիքը տարածել էր նաև իշխանության հետ փոխկապակցված լրատվամիջոցները, մասնավորապես Medianews.site-ը:

Araratnews.am-ը կապված է իշխող կուսակցության նախկին պատգամավոր Խաչատուր Սուքիասյանի հետ: Նախկինում այդ կայքի խմբագիրներ են եղել Աժ Նախկին նախագահ Ալեն Սիմոնյանը և Աժ Նախկին պատգամավոր Էմմա Պալյանը:

Medianews.site-ը փոխկապակցված է վարչապետի աշխատակազմի ղեկավարի նախկին տեղակալ, այժմ Աժ պատգամավոր Տարոն Չախոյանի հետ:

Իշխանամերձ բլոգերներ Ռոման Բաղդասարյանը, Անիտա Հարությունյանը և այլք ևս ակտիվորեն տարածում էին այս կեղծ պնդումները՝ փախստականներին թիրախավորելով ֆեյսբուքում և տիկտոկում:

4.2 Պաշտոնական լեգիտիմացում և նորմալացում

Ատելության խոսքի տարածումը հնարավոր դարձնող կարևոր գործոն էր ատելության խոսքի հայտնի տարածողների հանրային լեգիտիմացումը բարձրաստիճան պետական պաշտոնյաների կողմից:

Ինչպես արձանագրված է [ապրիլ](#) ամսվա զեկույցում, Ազգային ժողովի նախագահ Ալեն Սիմոնյանը Ստամբուլում հրապարակայնորեն հանդիպել է պրոիշխանական բլոգեր Նատալի Ալեքսանյանի հետ՝ նրան նվիրելով պաշտոնական ստորագրությամբ ժամացույց, քաղցրավենիք և Հայաստանի քարտեզով կրծքանշան: Նախկինում Ալեքսանյանի դեմ քրեական [վարույթ](#) էր նախաձեռնվել փախստականների դեմ ատելության խոսք տարածելու համար:

Ապրիլի 25-ին («Քաղաքացու օր») Աժ նախագահ Ալեն Սիմոնյանը հրապարակայնորեն ընկերական լուսանկարներ է արել Թաթուլ Ասիլյանի հետ, որը հայտնի է փախստականներին թիրախավորող խոսքով և գործողություններով: Դրանից օրեր առաջ Ասիլյանը վարչապետ Փաշինյանի հետ լուսանկարներ և տեսանյութեր էր հրապարակել:

Պետական բարձրագույն պաշտոնյաների կողմից փախստականներին թիրախավորող անձանց հետ հրապարակայնորեն առնչվելը ազդանշան է տալիս հասարակությանը, որ փախստականների դեմ ատելության խոսքը ընդունելի երևույթ է:

5. Իրավապահ մարմինների համակարգային անգործությունը և ընտրովի արդարադատությունը

ԺԱՏԿ բոլոր չորս մշտադիտարկման զեկույցների կենտրոնական եզրահանգումներից մեկն այն է, որ Հայաստանի իրավապահ և դատական համակարգը Լեռնային Ղարաբաղի փախստականների նկատմամբ ատելության խոսքի հարցում գործել է խորապես դժկամ, անհամաչափ և անգործուն կերպով:

Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքի 329-րդ հոդվածը բացահայտորեն քրեականացնում է Եթնիկ պատկանելության, ազգային ծագման կամ սոցիալական կարգավիճակի հիմքով ատելություն, խտրականություն,

անհանդուրժողականություն կամ թշնամանք հրահրելուն կամ տարածելուն ուղղված հրապարակային խոսքը՝ նման խախտումների համար նախատեսվելով ազատազրկում:

Չնայած օրենսդրական հստակ արգելքներին՝ իրավապահ մարմինները հետևողական պատասխանատվության չեն ենթարկել փախստականների դեմ ատելության խոսք տարածողներին:

Ռոման Բաղդասարյանի գործը. 2026 թվականի ապրիլի 15-ին ԺԱՏԿ-ն Գլխավոր դատախազություն և Քննչական կոմիտե է ներկայացրել հաղորդում հանցագործության մասին՝ կապված մի տեսանյութի հետ, որտեղ Ռոման Բաղդասարյանը արցախցիներին անվանել էր «անասուն», «անմարդկային կենդանի», մեղադրել էր «փախչելու», «Հայաստանի բյուջեն թալանելու», հայտարարում էր, որ «ղարաբաղցիները մեծամասնությամբ նորմալ մարդիկ չեն», «չեն կռվել հայրենիքի համար», «պատերազմի ժամանակ խփել են զինվորների մեջքին» և այլն: ԺԱՏԿ կողմից կրկնվող գրավոր և հեռախոսային հարցումներից հետո միայն՝ երկուսուկես ամիս անց, Քննչական կոմիտեն բանավոր տեղեկացրել է, որ քրեական վարույթ չնախաձեռնելու վերաբերյալ որոշումն ուղարկվել է Դատախազություն: 2025 թվականին Բաղդասարյանի արցախցիներին թիրախավորող ֆեյսբուքյան գրառման հիման վրա քրեական վարույթ էր նախաձեռնվել, սակայն մեղադրանք չէր առաջադրվել:

Արա Ներսիսյանի վերաբերյալ հաղորդումը: 2026 թվականի հունիսին ԺԱՏԿ հաղորդում է ներկայացրել Արա Ներսիսյանի հրապարակային գրառումների վերաբերյալ, որոնցում նա արցախցիներին անվանել էր «Հայաստանի առաջին թշնամիներ»: Քննչական կոմիտեն հրաժարվել էր վարույթ նախաձեռնել այս դեպքով:

5.1 Ընտրովի արդարադատություն և երկակի ստանդարտներ

Իրավապահ մարմինների անգործությունը կտրուկ հակադրվում է այն արագ և պատժիչ միջոցներին, որոնք կիրառվում են, երբ ատելության խոսքը հնչեցվում է իշխանության քննադատների կողմից: Իշխանությունների հակառակորդները, որոնք օգտագործում են ատելության խոսք, սովորաբար արագ ձերբակալվում և քրեական հետապնդման են ենթարկվում, մինչդեռ նույնական կամ ավելի ծանր հռետորաբանություն կիրառող իշխանամերձ գործիչները վայելում են լիակատար իրավական անպատժելիություն:

Ամենաակնառու [օրինակը](#) պրոդյուսեր Արմեն Գրիգորյանի դեպքն է, որը ձերբակալվել էր ազգային արժանապատվությունը հրապարակայնորեն նվաստացնելու մեղադրանքով (հարցազրույցներից մեկում Շիրակի և Արարատյան դաշտի բնակիչների վերաբերյալ արված հայտարարությունների համար) և հանկարծամահ էր եղել՝ կալանավորված, դատարանի դահլիճում իր գործի քննության ժամանակ:

Ինստիտուցիոնալ երկակի ստանդարտի օրինակ է նաև բլոգեր Ռոման Բաղդասարյանի նկատմամբ պաշտոնական վերաբերմունքը: Տարիներ շարունակ համակարգային կերպով ատելության խոսք տարածելու համար քրեական հետապնդման ենթարկվելու փոխարեն՝ 2024 թվականին քննիչի որոշմամբ Բաղդասարյանին տրամադրվել է պետական պաշտպանություն: Հանրային միջոցառումներին նա ուղեկցվել և պաշտպանվել է քրեական ոստիկանության ծառայողների կողմից:

Սա ստեղծում է լուրջ ինստիտուցիոնալ պարադոքս. Հայաստանի իրավապահ համակարգը ակտիվորեն պետական ռեսուրսներ է օգտագործում փախստականների դեմ ատելության խոսքի հիմնական տարածողներից մեկին պաշտպանելու համար՝ միաժամանակ անտեսելով թիրախավորվող համայնքի կողմից ներկայացված հանցագործության մասին հաղորդումները:

6. Եզրակացություն

2026 թվականի հունիսին փախստականների դեմ ատելության խոսքը կրում էր համակարգված բնույթ և ուներ տարածման հստակ ենթակառուցվածք: Այն բնութագրվում էր վերևից ներքև պատումների ձևավորմամբ, իշխանության հետ փոխկապակցված լրատվամիջոցների, իշխանամերձ հանրային գործիչների ակտիվ մասնակցությամբ, իրավապահ համակարգի անգործությամբ և պաշտոնական լեգիտիմացմամբ:

Այս դերակատարների կողմից «մենք ընդդեմ նրանց» բևեռացնող խոսույթի նպատակաուղղված գեներացումը խորացնում է Եթևիկ զտման ենթարկված խոցելի բնակչության տրավման՝ վտանգելով փախստականների քաղաքացիական և քաղաքական ինտեգրման հեռանկարները:

Իրավապահ համակարգի անգործությունը իր հերթին ստեղծում է անպատժելիության մշակույթ: Երբ ատելության խոսքը չունի իրավական կամ քաղաքական գին, առցանց թշնամանքը անխուսափելիորեն վերածվում է առօրյա հասարակական խտրականության՝ խաթարելով Հայաստանի Հանրապետությունում Լեռնային Ղարաբաղի փախստականների երկարաժամկետ քաղաքացիական ինտեգրումը:

Առաջարկություններ միջազգային գործընկերների և Հայաստանի քաղաքացիական հասարակության համար

1. Արցախցիների ինտեգրման ծրագրերի համատեքստում ատելության խոսքի թեման մնում է անտեսված: Ինտեգրման ծրագրերի հիմնական մասը վերաբերում է սոցիալ-տնտեսական և փաստաթղթային աջակցության ոլորտներին: Այնինչ, ատելության խոսքի առկայությունը, դրա տարածումը և քաջալերումը կարող է հանգեցնել ինտեգրման գործընթացի ձախողմանը: Անհրաժեշտ է միջազգային կազմակերպությունների և հիմնադրամների ուշադրությունը այս հարցին, մասնավորապես՝ ատելության խոսքի դեմ պայքարի իրավական գործիքների ուժեղացմանը և աջակցությանը:

2. Հայաստանի միջազգային գործընկերները փախստականների դեմ ատելության խոսքի խնդիրը պետք է մշտապես պահեն ուշադրության կենտրոնում՝ բարձրաձայնելով դրա մասին ինչպես ՀՀ կառավարության ներկայացուցիչների հետ փակ շփումներում, այնպես էլ, հարկ եղած դեպքում, հրապարակային դիրքորոշումներ հայտնել այս հարցով:

3. ԺՄՏԿ-ն 2026թ. հուլիսին [դիմել](#) էր Հայաստանում հավատարմագրված արևմտյան երկրների դեսպանություններին՝ կոչ անելով պատժամիջոցներ կիրառել փախստականների դեմ ատելության խոսք տարածող 5 գործչի նկատմամբ, որոնք ընտրվել են արձանագրված դեպքերի ավելի լայն շրջանակից՝ հաշվի առնելով նրանց հռետորաբանության առանձնապես ծայրահեղ բնույթը, հանրային լսարանի մեծությունը և այն դերը, որ նրանք ունեցել են բռնի տեղահանված բնակչության նկատմամբ թշնամանքի սրման գործում: Փախստականների դեմ ատելության խոսք, ապամարդկայնացնող պատումներ տարածող դերակատարների դեմ թեկուզ սահմանափակ պատժամիջոցները կարող են զսպող ազդակ լինել այս գործընթացում ներգրավված այլ դերակատարների համար:

4. Նպաստել ՉԼՄ-ների կարգավորման և խտրականության դեմ պայքարի ոլորտում միջազգային լավագույն փորձի ներդրմանը:

5. Համայնքային մակարդակով իրազեկման նախաձեռնություններ մշակել՝ ատելության խոսքի եւ ապատեղեկատվության վտանգներն ընդգծելու համար: Օգտագործել լայն հնչեղություն ունեցող ուղերձներ՝ ԼՂ փախստականներին ուղղված վնասակար պատումներին հակազդելու համար:

6. Վերապատրաստել հայաստանյան լրագրողներին, ակտիվիստներին եւ համայնքային առաջնորդներին ատելության խոսքին հակազդելու ուղղությամբ: Համագործակցել միջազգային կազմակերպությունների հետ՝ ներառականությանը եւ սոցիալական համախմբմանը նպաստող սեմինարներ և արշավներ իրականացնելու գործում:

7. Հարթակներ ապահովել արցախցի փախստականների համար՝ կիսվելու իրենց փորձով և հակազդելու բացասական կարծրատիպերին:

8. Համագործակցել փաստերը ստուգող անկախ կազմակերպությունների հետ՝ ապատեղեկատվությանը հակազդելու նպատակով:

Չեկույցը պատրաստվել է Եվրոպական միության և ԱՄՆ-ի Գերմանական Մարշալ հիմնադրամ — անդրատլանտյան հիմնադրամի (*GMF TF*) ֆինանսական աջակցությամբ: Բովանդակության համար պատասխանատվություն է կրում միայն Ժողովրդավարության և անվտանգության տարածաշրջանային կենտրոնը, և պարտադիր չէ, որ այն արտահայտի Եվրոպական միության կամ ԳՄՀ ԱՀ-ի տեսակետները:

